

Felnőttképzés

Zárókonferencia a felnőttképzési kutatásról

Kutasi Csaba

A Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület (TMTE) „A textil-, textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban a felnőttképzési igények felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra” c. kutatást a Nemzeti Felnőttképzési és Szakképzési Intézet a Munkaerő-piaci Alap képzési alaprész központi keretéből finanszírozott szak- és felnőttképzési kutatások támogatására kiírt pályázata keretében folytatta le. A Könnyűipari Ágazati Párbeszéd Bizottság által kezdeményezett kutatásba bekapcsolódtak a Textiltisztító Egyesülés, a Bőr-, Cipőipari és Bőrfeldolgozó Tudományos Egyesület ill. a Bőr- és Cipőipari Egyesülés szakemberei is. A 2008 nyarán megkezdett kutatómunka immár lezárult és annak eredményeiről a TMTE 2009. október 7-én zárókonferencián számolt be.

A Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezete székházában tartott konferencián a textil-, textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban tevékenykedő vállalkozások és az ilyen irányú szakoktatással foglalkozó intézmények képviselői mellett többek között a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, az MSZOSZ, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, a BME Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet (APPI) Műszaki Pedagógia Tanszék munkatársai is jelen voltak.

Dr. Pataki Pál TMTE elnök megnyitójával kezdődött a rendezvény, aki mindenekelőtt köszönetet mondott a Könnyűipari Ágazati Párbeszéd Bizottság (KÁPB) által kezdeményezett projektben résztvevő vállalkozásoknak és a kutatást lefolytató szakembereknek a kutatómunkáért. Együtt a Nemzeti Szakképzési Intézet biztosította pályázati lehetőségről is elismerően szólt.

Az első előadást **Dr. Zachár László**, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet főigazgató-helyettese tartotta „Az MPA képzési alaprész központi keretéből finanszírozott szak- és felnőttképzési kutatások – 2008–2010” címmel.

Dr. Pataki Pál

Mint elmondta, a kutatás céljai között fontos szerepet játszik a szak- és felnőttképzés fejlesztéséhez szükséges döntések előkészítése, az egyes területekre irányuló intézkedések megtervezésének ill. a szakemberek közötti tapasztaltcseréknek az elősegítése. Az összesen 25 kutatás a hat témakört ölel fel:

- szakképzés és gazdaság (4 kutatás),

- a szakmunkás-képző intézmények tevékenysége (1 kutatás),
- az ágazati szakképzés (5 kutatás),
- a felsőfokú szakképzés (3 kutatás),
- a felnőttképzés (5 kutatás – ebben a témakörben pályázott a TMTE is),
- esettanulmányok, modellek (7 kutatás).

A feladat végrehajtásában részt vevő kutatóhelyek között a nonprofit szervezetek vezetnek, velük közel azonos számban szerepelnek a felsőoktatási intézmények, kisebb érdeklődés mutatkozott a gazdasági társaságok körében.

A kutatásokban nagy szerepet játszanak a felméréseken és interjúkon alapuló probléma-feltárások, az esetenként konkrét törvénymódosítást igénylő kezdeményezések, a szakmai viták szervezését igénylő konszenzuskeresések. Megjegyzendő azonban, hogy a kutatások összegző megállapításai általában makroszintűek, helyenként túl általános jellegűek.

A *szakképzés és gazdaság* témakörében végzett kutatások főbb megállapításai és javaslatai több területre irányítják rá a figyelmet. Ilyen a szakmagondozás megoldatlansága, a vizsgarendszer módosítási igénye, a munkaerőigény tervezésének megbízhatósági problémája vagy akár a szakoktatók továbbképzésének problémái.

- Az *ágazati szakképzés* témakör kutatásaival kapcsolatban számos hasznosítható megállapítást fogalmaztak meg. Így többek között az állami tematikus pályázatok iránti igényt, az egyes szakképesítések keresleti szempontú felülvizsgálatát, a kézműves szakmák külön kezelésének szükségességét és az azonos szakmai színvonalú szakemberek kibocsátásának biztosítását.

A *felsőfokú szakképzés* témakör kutatásainak főbb megállapításai és javaslatai során is több megoldandó kérdésre irányították rá a figyelmet. A felsőfokú szakképzés szélesebb megismertetése, a BSc képzéstől való eltérésének világosabb tartalmi differenciálása, a gazdasági-társadalmi partnerekkel való együttműködés igénye, a felsőfokú szakképzésben végzetek pályakövetése, a kétszintű tanárképzés egyaránt a figyelem központjába került.

A *felnőttképzés* témakör kutatásai során is számos fontos feladat került felszínre. Az élet-hosszig tartó nyelv-

Dr. Zachár László

tanulás szükségessége, az online tanulás lehetőségeinek szélesítése, a felnőttképzési tevékenység differenciáltabb szabályozásának létrehozása, a különböző adat-szolgáltatások teljes körűségének és a statisztikák ill. nyilvántartások koherenciájának megteremtése egyaránt szerepel a kulcsfontosságú tényezők között.

Az *esettanulmányok, modellek* témakör kutatásai tanulságos megállapításokkal és jól hasznosítható javaslatokkal szolgálnak. Például a térségi integrált szakképző központok (TISzK-ek) érdekeltisége, felelősségi és döntési jogköre további tisztázást igényel. A szakképzés-fejlesztésbe az iskolákat, a kamarákat, a különböző érdekképviselőket is jobban be kell vonni. Míg a szakképző intézmények eszközellátottsága korszerűsödött, a személyi feltételek ugyanakkor gyengültek. Az iskolai teljesítményértékelés lassú kialakulása is gondot okoz.

Az eredményes kutatásokat az NSZFI honlapján az év vége előtt nyilvánosságra hozzák – zárta előadását az NSZFI főigazgató-helyettese.

E bevezető előadást követően ismertette **Lakatosné Győri Katalin**, a TMTE ügyvezető főtárgy-helyettese, a kutatás projektvezetője az Egyesület által végzett kutatómunka eredményeit.

Először a kutatás előzményeiről szólt, kiemelve, hogy több évtizede nem volt ágazati felmérés a képzettség helyzetéről és a továbbképzési igényekről. A felmérésbe bekapcsolódott gyártási ágakban 70 ezer fő dolgozik, így a versenyképesség fenntartása a nagy foglalkoztatású munkahelyek megőrzésének alapvető tényezője. Ehhez a „fejek innovációja” a legfontosabb, amihez korszerű oktatás szükséges optimális át- és továbbképzésekkel. Így vált fontossá a munkavállalók képzettségi helyzetének feltárása, a keresletvezérelt felnőttképzés programok sürgető megvalósítása.

A kutatás első szakaszában helyzetfeltáró adatgyűjtés folyt, majd adatelemzés következett. Összesen 134 vállalkozást keresett meg a TMTE, hogy információadással segítse a munkát. Végül 91 vállalkozás (14 226 foglalkoztatott képviselőjében) küldte vissza a kérdőívet. A 27 kérdésből álló kérdőív különböző humán erőforrás adatok (szakképzettség, nemek és életkor-csoportok szerinti megoszlás, számítógép-használat stb.) és képzés-fejlesztési vonatkozások (pályakezdők felkészültsége, felnőttképzési igények és javaslatok, távoktatás lehetősége stb.) megismerésére irányult. Több vállalkozás a mélyinterjúkba is bekapcsolódva segítette a kutatást. Az adatok feldolgozása során kiderült, hogy a válaszadó vállalkozások dolgozóinak 36,9 %-a betanított munkás, nem rendelkezik a profilba vágó szakképesítéssel. A fizikai dolgozók 17–20 %-a képes csak számítógépet kezelni, internetet használni. A legalább egy idegen nyelvet beszélők köre a szakközépiskolát végzettek és technikusok körében 10,4 %-ot, a szakmunkásoknál 2,1 %-ot tesz ki. A felmérésben résztvevő dolgozók közel 7 %-a vett részt felnőttképzésen az elmúlt két évben. Legfontosabb oktatásként a többség a gyakorlati továbbképzést jelölte meg, ezt az elméleti továbbképzések igénye követi. Ezután, a gyakorlati és elméleti ismeret-

felújítás szükségessége és az idegennyelv-oktatás következik a rangsorban. A képzési formákat tekintve a vállalkozáshoz kihelyezett oktatás került az első helyre, a távoktatás – feltehetően a képzési forma ismerete hiányában – egyelőre háttérbe szorult a felmérési szakaszban. A későbbi, e témával foglalkozó workshop során viszont a vállalkozások „megbarátkoztak” ezzel a képzési formával is, az elméleti oktatás keretében.

A felnőttképzési kutatás második szakaszában, 2009 első félévében két szakágazati workshopra is sor került. Az első workshop a munkahelyek megőrzését elősegítő és a piaci igényekhez alkalmazkodó képzési és támogatási lehetőségekkel foglalkozott. A második workshop az internetes (online és archivált előadásokra alapozott) interaktív tanulás és tanulásszervezés gyakorlati megismerésére irányult. A bemutatott rendszer valós idejű – akár a munkahelyen vagy otthonról követhető – szakképzést is lehetővé tesz (kommunikációs felület élő vagy felvett képi és hanganyaggal, jegyzetelési lehetőséggel).

A kutatás során egy kísérleti távoktató program-csomag kidolgozása is elkészült. A textil-, textilruházati-, bőr- és cipőipar, valamint a textiltisztító ipar szakterületeiről és az általános vállalkozási ismeretek témaköréből egy-egy távoktatási program forgatókönyvét állították össze a szakemberek. Főként elméleti modulok kidolgozására került sor, amelyek akár OKJ-s képzések, akár iskolarendszeren kívüli szakoktatások (ismeret felújítás, továbbképzés) során hasznosíthatók. A bemutató DVD-ROM a „Textilipari ismeretek” tárgykörben készült el. A 600 diát tartalmazó, hét fejezetből álló, teszteket is tartalmazó digitális tananyag a textil- és textilruházati szakterületen kívül a ruházati kereskedő, a textiltisztító, valamint a cipőipari ill. bőrruházati képzéseknél is egyaránt hasznosítható. Így a különböző szintű iskolarendszerű szakképzéseknél, a felnőttoktatás során egyaránt széleskörűen alkalmazható. A digitalizált tananyag hiánypótlásra is hivatott, miután az olyan újszerű anyagokkal és technológiákkal is foglalkozik, amelyek a tankönyvekben és egyéb oktatási segédletekben még nem hozzáférhetők.

A harmadik szakaszban a kutatásról zárótanulmány készült, amely részletesen tartalmazza a témával kapcsolatos helyzetet és megállapításokat.

A kutatás eredményei rámutatnak annak fontosságára, hogy a vállalkozásoknak és a szakképzés szereplőinek lényegesen jobban kellene együttműködniük. Fontos feladatai vannak a szakmai egyesületeknek és érdekképviselői szervezeteknek is. Emellett szükséges a felnőttképzési jogszabályokban való jobb eligazodás. Az elavult oktatási segédletek megújítása, a „képzők képzése”, a szakmai tömörülések és a különböző szintű képzőintézmények kapcsolatának erősítése, a képzettséggel arányos anyagi és erkölcsi elismerés kivívása mind-mind sürgető tennivaló. Hasonlóan lényeges a fel nem használt szakképzési hozzájárulásból a felnőttképzést támogató ágazati alap létrehozása, a munkaerő-piaci kereslet-kínálat információs forrásainál a megbízhatóság és naprakészség növelése.

Lakatosné Győri Katalin

Kutas Csaba

A pályázat keretében készített „Textilipari ismeretek” c. távoktató programot **Kutas Csaba** szakértő (TMTE) mutatta be.

A „Textilipari ismeretek” c. DVD-ROM több mint 600 diából álló, hét modulra tagozódó digitalizált tananyag (számos ábrával, fényképekkel, mozgó képekkel, videorészletekkel). Az ilyen jellegű, az ún.

blended learning távoktatásra alkalmas program kidolgozásának időszerűségét több körülmény támasztotta alá. Főleg a textil- és textiltisztító – esetenként és kisebb mértékben a textilruházati – szakoktatásban használt magyar nyelvű nyomtatott segédletek (tankönyv, jegyzet, ajánlott szakkönyv) lényegében nélkülözik a korszerű ismereteket, mert döntően 20–30 éve készültek. Pedig a vállalkozások versenyképességének fenntartása érdekében rendkívül fontosak a korszerű ismeretek, melyekhez a hazai kiadványok hiányában szinte kizárólag a külföldi szakirodalomból lehet hozzáférni.

A TMTE kiadásában hozzáférhető „Textilipari ismeretek” digitalizált tananyag a következő szakterületekkel foglalkozik:

A bevezető részben nemcsak a tananyag használatosságával összefüggő ajánlások szerepelnek, hanem azt is bemutatja az anyag, hogy milyen nagy szerepe volt és van a textiliparnak a műszaki fejlődésben (a 18. századi ipari forradalom szakmai vonatkozásai, a későbbi – és napjainkban is folyó – jelentős textilkémiai felfedezések, a nanotechnológia alkalmazása stb.). Együttal markánsan megjelenik a műszaki textiliák gyűjtőnévű termékek iránti fokozódó érdeklődés is, amely az EU-ban a 30 %-nál nagyobb részesedést jelent.

Az ezt követő fejezetek már konkrét szakmai témákat ölelnek fel:

- Szálasanyagok, fonalgyártás
- Kelmeképző és egyéb kapcsolatos eljárások
- Textilkikészítési ismeretek
- Anyagvizsgálatok
- Fogyasztóvédelem
- Innovatív textilszerkezetek
- Környezetvédelem, környezetgazdálkodás

Valamennyi fejezet végén tesztfeladatok találhatók, a megoldás helyességéről vagy helytelenségéről a használó visszaigazolást kap. Az azonnali értékelés során a megoldási idő, az elért eredmény követhető. A hibás válaszokra külön felhívja a figyelmet a rendszer, így az adott anyagrész újbóli átnézése segíthet a tökéletes megoldásban. A „Textilipari ismeretek” DVD-ROM betekintésre TMTE titkárságán az érdeklődők rendelkezésére áll. A digitalizált tananyag tehát a felnőttképzésen kívül az iskolarendszerű szakoktatásban (textil- és textilruházati szakmák, ruházati kereskedő, sőt a cipőipari szakmák egyes területein) is hasznosítható.

Az előadó végeztül utalt arra, hogy mint minden munkát, a tananyagkészítést sem lehet befejezni, csak abbahagyni. Utólag fontosnak tartja a program kiegészítését a kapcsolatos természettudományi vonatkozásokkal, különös tekintettel a felnőttképzésben résztvevők régebbi iskolai tanulmányaira. Példaként megemlítette a Bernoulli-törvényt

és a fűvókás (jet) színezőgépek működésének kapcsolatait, a „kukta-fazék” és a HT színezőberendezés összefüggéseit, a határfelületi-feszültség okozta textiles problémákat és előnyöket, a fény- és elektronmikroszkóp lényegét, az alkalmazott műszeres analitikai alapelveket (káros azo-színezék kimutatás, textília nehézfém-tartalom meghatározását).

A kutatás tapasztalatait összegző zárótanulmány kivonatolt ismertetése képezte **Lukács Jánosné** főtítokár-helyettes (TMTE), a kiadvány szerkesztőjének előadásában hangzott el.

A tanulmány egyes fejezetei a következőket ölelik fel:

- Összefoglaló (az olvasó figyelmének felkeltésére a javaslatok kivonatolásával együtt),
- A kutatás háttere,
- A felmért adatok, a felmérés tapasztalatainak feldolgozása, elemzése,
- A kutatás eredményei, következtetések, feladatok,
- Felhasznált irodalom,
- Képzési igények felmérése, a helyzetfeltáró kérdőív tartalma,
- Fogalomtár.

A kutatás hátterei közül a szerkesztő megemlítette a következőket:

- a nemzeti szakképzési stratégia elemei,
- a szakképzéssel szemben támasztott általános elvárások, a hazai szakképzés főbb jellemzői a tárgyalt gyártási ágakban,
- a szakképzés célkitűzései az Európai Unióban,
- a hazai textil-, textilruházati-, bőr-, cipőipari és tisztítóipari képzés főbb jellemzői az elvárások tükrében,
- a hazai textil- és textilruházati, bőr- és cipőipari, textiltisztító képzés szintjei és főbb típusai,
- a hazai textil-, textilruházati, bőr- és cipőipari, valamint tisztítóipari vállalkozások elvárásai.

Felsorolja a tanulmány a sikeres eddigi EU-s projekteket (ARIADNA ismeretterjesztő anyag, SEWNEW multimédiás oktató program, Fashion School értelmező szakszótár), majd a textil- és textilruházati ill. bőr- és cipőipari szerkezetváltás szakképzésre gyakorolt hatását.

A szakmai szervezetek szerepéről, az iskolarendszerű szakképzés támogatásában, ill. az iskolarendszeren kívüli szakoktatás segítségét illetően az előadó kiemelte

Lukács Jánosné

Keleti Tamás

központoktól kapott információkra, a munkanélküliek és álláskeresők szakmai összetételére és a foglalkoztatottak és az iskolarendszerű oktatásban résztvevők szakmai megoszlására. Hasonlóan szóba kerültek a mélyinterjúk tapasztalatai, valamint a szakmák presztízsének visszaállítására való törekvések. Majd a kutatás eredményeiről, a következtetésekről és a feladatokról hallhattak a konferencia résztvevői. A tanulmány készítői az iskolarendszerű szakképző és a felnőttképző intézmények, a munkáltatók és a szakmapolitika irányító felé is számos visszacsatolással éltek. Végül az eredmények hasznosítása kapcsán a digitális és nyomtatott tartalomfejlesztés, a szakoktatók továbbképzésének szervezése, a könnyűipari távoktatás széleskörű beindítása és a „Textil-, Ruházati Megfigyelő Központok Európai Hálózata a Foglalkoztatásért és Képzésért” c. projektben való hasznosítás fontossága hangzott el.

A konferenciát záró előadásában **Keleti Tamás**, a KÁPB munkavállalói oldalát képviselő társelnök *szólt a kutatás továbbfejlesztési lehetőségeiről.*

Kiemelte, hogy a Könnyűipari Ágazati Párbeszéd Bizottság (KÁPB) által kezdeményezett projekt elnyerésével a figyelem középpontjába került a textil-, textilruházati és a tisztítóipar, valamint a bőr- és cipőipar. A könnyűipari felnőttképzési igények felmérése elsőként valósult meg az ágazatok között, így példaértékű kezdeményezésről van szó.

Külön köszönet illeti a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanácsban (NSZFT) közreműködő, az MSZOSZ által delegált *Rabi Ferencet*, a BDSZ elnökét, aki lényegesnek tartotta a könnyűipari kutatások pályáztatását.

A KÁPB ill. az érintett könnyűipari szakszervezetek kiemelt fontosságúnak tekintik és számos módon (pl. a jelen kutatási téma) elősegítik, hogy a foglalkoztatottak szakmai ismerete növekedjen.

A „Textil-, Ruházati Megfigyelő Központok Európai Hálózata a Foglalkoztatásért és Képzésért” c. projekt kapcsán az előadó ismertette, hogy ezek az ún. obszervatóriumok a piac által igényelt munkaerő helyes

szakmai képzéséért munkálkodnak.

A munkaadók a globális piacon előre jelezhető változásokról várnak dinamikus előrejelzéseket, hogy gyorsan tudjanak reagálni. Az obszervatóriumok feladata preventív és utókezelő jellegű. Meghatározó célkitűzés a munkaerő kereslet és kínálat egyensúlyban tartása a tudásbázisra alapozott optimális szakmai képzésekkel.

Az országokként működő megfigyelő központok felépítése és mérete különböző, működésükre az ágazati vagy regionális rendszer jellemző. Közös bennük a piaci igények és lehetőségek vizsgálata, ill. a szakmai oktatás menedzselése. Lényeges a meglévő struktúrák feltárása, majd a működő megfigyelő központok hálózattá alakítása.

Egyúttal sürgetővé vált egy nyomon követő rendszer folyamatos működtetése is. Az Európai Bizottság a textil- és ruhaipari ágazatok kezdeményezőképességét (új obszervatóriumok létrehozása, meglévők hálózatba kapcsolása) kiemelten elismerte, mint „jó gyakorlat” más ágazatoknak is hasznosításra javasolta.

Az előadó végezetül felhívta a figyelmet arra, hogy folytatni kell a munkát, hogy ez az egyedülálló kutatás ne vesszen kárba. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet közreműködésével és a többi érintett fél bevonásával meg kell találni a kutatás továbbfejlesztési lehetőségeit.

A hozzászólók az együttműködés fontosságára és a különböző szakképzések kiemelt szerepére hívták fel a figyelmet, továbbá a megszorításokkal együtt járó nehezítő körülmények ellenére szorgalmazták a felnőttképzésben való aktív részvételt. A konferencia Dr. Pataki Pál zárszavával ért véget, aki emlékeztette a jelenlevőket arra, hogy a jelentős textil- és ruhaipari vállalkozások, valamint az innovációban érdekelt intézmények képviselőinek részvételével az év elején megalakult a Technológiai Platform. Az önkéntes alapon működő, független szakmai szerveződésű TEXPLAT a magyar textil- és textilruházati ipar fejlesztésének elősegítése és versenyképességének javítása érdekében jött létre. A Platform az ágazatok megújítását kívánja elérni, többek között a termékszerkezet átalakításával. Biztos jövőképet sugározva, a szóban-forgó szakmák presztízsének és önbecsülésének növelése is a célkitűzéseik között szerepel.

